

## **СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ**

Світова практика показала, що ведення бойових дій виявило необхідність дослідження складної соціально-психологічної проблеми, яка стосується соціального захисту і соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців та учасників військових конфліктів. Учасники бойових дій, попадають під несприятливий вплив комплексу небезпечних для життя та здоров'я професійних чинників, які перевищують наявний рівень психофізіологічних і психічних резервів організму. Їх вплив призводить до збільшення рівня загальної захворюваності та розвитку у більше ніж 60 % учасників бойових дій до граничних психічних розладів. Причинами цього є психофізіологічна напруженість, інфекційні чинники та нервово-психічний стрес. Через негативний вплив чинників бойової обстановки до 95 % учасників бойових дій можуть потрапляти під вплив бойових стресів. У результаті це може породжувати у учасників бойових дій психічні травми і спричиняти дезадаптацію і психотравматизацію, що стає основним внутрішнім бар'єром на шляху адаптації військовослужбовців до мирного життя. У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження проблеми соціально-психологічної реабілітації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про посилений інтерес науковців до вивчення поставленої проблеми. У цьому аспекті на увагу заслуговують роботи : Нечипоренка В.В., Литвинцева С.В., Снедкова Є.В., Малікова Ю.К. і Саламатова В.В.

Проте в складних умовах озброєного конфлікту, що відбувається на сході України, актуалізуються наукові пошуки способів соціально-психологічної реабілітації учасників АТО, що зумовлює актуальність дослідження поставленої проблеми.

Мета роботи – розглянути процес соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій.

Для досягнення поставленої мети слід звернутися до понять «реабілітація» та «соціально психологічна реабілітація».

Під терміном реабілітація більшість дослідників розуміють систему державних соціально-економічних, медичних, професійних, педагогічних, психологічних та інших заходів, спрямованих на попередження тимчасової або стійкої втрати працездатності та на якнайшвидше повернення хворих і інвалідів в суспільство і до суспільно корисної праці.

При створенні системи соціально-психологічної реабілітації осіб, які брали участь у бойових діях, потрібно враховувати насамперед відновлювальний характер адаптаційного періоду для даної категорії населення. Військовослужбовці при переході до мирних умов насамперед долають наслідки бойової обстановки і відновлюють втрачені соціальні зв'язки. Тому слід вести мову про соціально-психологічну реабілітацію, якої потребують військовослужбовці та ветерани військових конфліктів.

Соціально-психологічна реабілітація, як комплекс заходів, спрямована на відновлення людини в правах, соціальному статусі, здоров'ї та працездатності. Цей процес направлений на відновлення не тільки здібності людини до життєдіяльності в соціальному середовищі, а й самого соціального середовища, умов життєдіяльності, порушених або обмежених з яких-небудь причин.

Мета соціальної психологічної реабілітації - забезпечення соціалізації особистості і відновлення її до колишнього рівня, причому мова йде про відновлення не тільки здоров'я, а й соціального статусу особистості, правового положення, морально-психологічної рівноваги, впевненості в собі.

Завданнями соціальної реабілітації учасників бойових дій є забезпечення їм соціальних гарантій, контроль над реалізацією соціальних пільг, правовий захист, формування позитивної громадської думки та залучення військовослужбовців в систему соціальних відносин.

Основні завдання психологічної реабілітації визначаються характером психологічного стану, виразністю нервово-емоційних розладів і індивідуально-особистісними особливостями поранених. Основними з них є:

Оцінка психологічного стану потерпілих, визначення якості і ступеня психоемоційного розладу;

Визначення оптимальних шляхів і методів психологічного впливу, спрямованих на відновлення оптимальної працездатності;

Формування оптимальної психологічної реакції на перебіг і наслідки поранення і захворювання;

Вивчення динаміки психічних порушень у процесі лікування в стаціонарі і пост стаціонарному періоді;

Оцінка фізичної, сенсорної та інтелектуальної працездатності і зіставлення їх з номінальними показниками професійної працездатності;

Корекція психосоматичного статусу методами психотерапевтичних, психофізіологічних і психофармакологічних впливів;

Здійснення професійної реабілітації, а при необхідності - професійної переорієнтації.

Завдання психологічної реабілітації вирішують поетапно, відповідно до структури реабілітаційних заходів.

Приймаючи участь у бойових діях відноситься до тієї екстремальної ситуації, коли людина постійно перебуває в найсильнішому психоемоційному стресі, долаючи його за допомогою вольових зусиль. Обходиться все це дуже високою ціною: майже у всіх учасників бойових дій неминуче в тій чи іншій мірі спостерігаються зміни у фізичному і психічному стані.

Основними проблемами учасників бойових дій є: страх (57%), демонстративність поведінки (50%), агресивність (58,5%) і підозрілість (75,5%). До їх поведінкових особливостей відносяться конфліктність в сім'ї, з родичами, колегами по роботі, спалахигніву, зловживання алкоголем і наркотиками .

Згідно вище сказаного можна зробити висновок що, психологічна реабілітація визначається характером психологічного стану, виразністю нервово-емоційних розладів і індивідуально-особистісними особливостями учасників АТО. Оцінка психологічного стану потерпілих, тобто визначення якості і ступеня психоемоційного розладу. Визначення оптимальних шляхів і методів психологічного впливу, спрямованих на відновлення працездатності учасників АТО, формування оптимальної психологічної реакції на перебіг і наслідки поранення і захворювання, вивчення динаміки психічних порушень у процесі лікування в стаціонарі і пост стаціонарному періоді та корекція психосоматичного статусу методами психотерапевтичних, психофізіологічних і психофармакологічних впливів.

### Список використаних джерел

1. Іванов О.Л., Жуматій Н.В., Рубцов В.В. Психологічні наслідки участі військовослужбовців у бойових діях в Чеченській республіці та їх медико-психолого-соціальна корекція в умовах Всеармійського реабілітаційного центру. // Вісник психосоціальної та корекційно-реабілітаційної роботи, № 4, 2003, М., Консорціум «Соціальне здоров'я»

2. Іванов О.Л., Жуматій Н.В., Рубцов В.В., Давлетшина М.В. Психологічні наслідки участі військовослужбовців у бойових діях в Чеченській республіці та їх медико-психолого-соціальна корекція. // Московський психотерапевтичний журнал, № 4, 2003

3. Іванов О.Л., Смекалкина Л.В. Психологічний супровід медико-соціальної реабілітації інвалідів, які отримали важкі поранення і каліцтва в Чеченській республіці. // Матеріали V Всеукраїнській науково-практичній конференції з психотерапії та клінічної психології «Душевне здоров'я людини - духовне здоров'я нації» 24-30 червня 2002 – М.: Изд. Інституту психотерапії. 2002., 318 с.

4. Іванов В.М., Голов Ю.С., Белінський А.В., Лямін М.В., Радостева Л.В., Дибов М.Д. Динаміка психофізіологічних показників у процесі медичної реабілітації у військовослужбовців, які постраждали в ході бойових дій в Чеченській республіці // Актуальні проблеми медичної реабілітації: Збірник наукових праць / За редакцією Іванова В.М., Голова Ю.С., Щеголькова А.М. – Т. 3. – М.: Изд. 6 ЦВГК МО РФ, 1998.

5. Кербіков О.В., Коркіна М.В., Наджар Р.А., Снежневский А.В. Психіатрія: Підручник. – М.: Медицина, 1998. – 448с.

6. Козлов В.В. «Соціальна робота з кризовою особистістю», Ярославль, 1999, 303 с.